

Ur museisamlingarna

En intressant spegel

* I Georg Nyströms "salong" hänger på ena långväggen en liten spegel med de blygsamma måtten 17x37 cm, glasets mått 13x21 cm. Den är inte iögonfallande på något sätt, och få besökare om ej ens någon har självmant lagt märke till den.

* Granskar man den litet närmare finner man, att det är ett mycket vackert arbete av någon spegelmakare från barocktiden, den stilepok som var i slutet av 1600- och början av 1700-talen i Sverige. Här också kallad för den karolinska stilen.

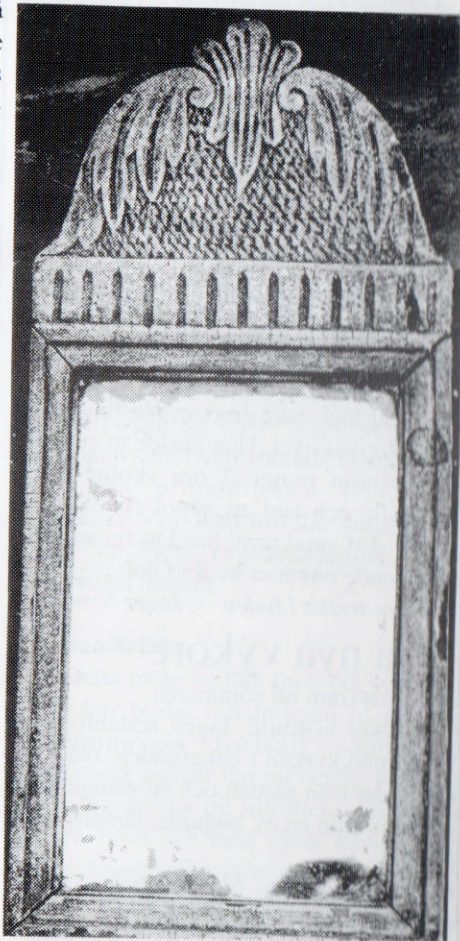
* På baksidan av spegeln finns spår av tillverkarens namn, tyvärr omöjligt att tyda. Likaså finns två runda stämplor, lika svårtydda.

* Överstycket är skuret i trä i lågrelief, dekoren är två akantusblad, hängande i oval bågform på ömse sidor om ett tredelat hopvikt bandornament, därunder en tre cm hög kolonnrad.

* Hela spegeln har varit bladguldsförgylld, spår härav finns kvar på flera ställen. Glasets är originalglasets, folierat med silver, som blivit mycket ankommet av tiden. Man frågar sig i vilken högre ståndsmiljö denna raxspegel kan ha hängt, för en raxspegel är det förvisso.

* Inte kan det ha varit på en stadigvarande plats, det är den alltför sliten för. Likaså har den blivit utsatt för ett alltför fuktigt klimat.

* Kan den kanske ha tillhört någon militär i högre tjänst, som dragit i fält och fått följa med sin ägare i truppförflytt-

Den exklusiva "raxspegeln"

Foto: Bernt Pettersson

ningar och alltså ej blivit så väl behandlad?

* Det är så med alla anonyma föremål att man undrar över ursprunget.

Mary Håkansson

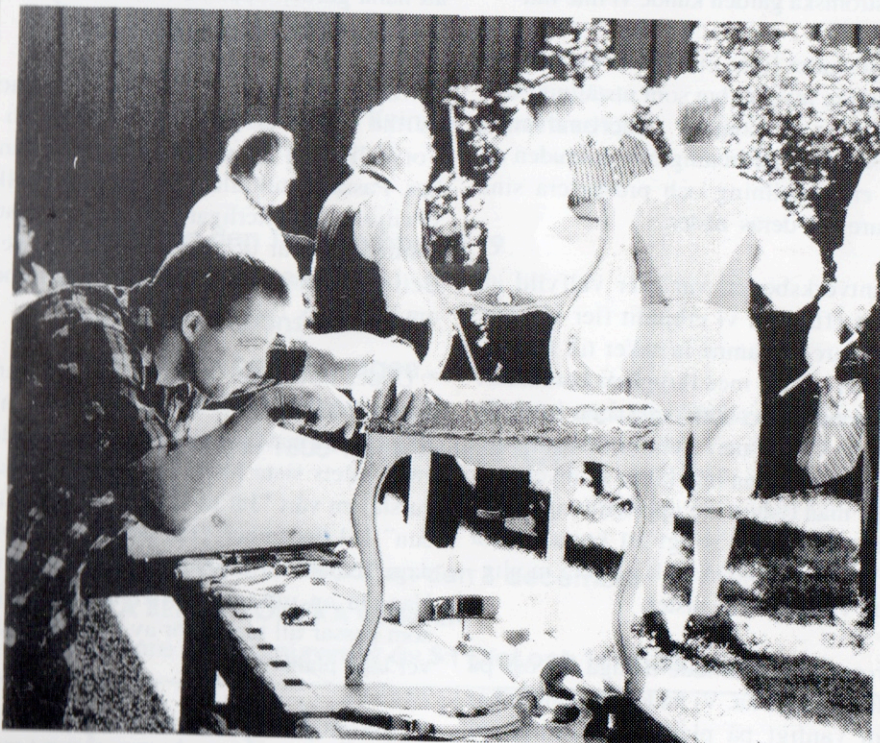
S:t Olof

Medlemsblad för hembygdsgöteborgsöreningen

Årg. 4 Nr 3 1994

S:t Olofs Gille i Torshälla

Skönt sommarminne

Sommaren 1994 kommer att gå till hävderna som den varmaste sommaren i mannaminne. Trots detta lockade hembygdsgöteborgsöreningen på Bergströmska gården många att avstå från svalkande bad för ett besök på gården med alla hantverkare i full aktivitet. Ett par gånger kunde man få träffa möbelsnickaren John Eliasson, här fångad i full aktion av Bernt Petterssons kamera. John lärde villigt ut hur man kunde renovera gamla bruksmöbler.

Åldermannen har ordet

* Vi är i skrivande stund en bit in i augusti. För ett par dagar sedan firade vi under festliga former Hembygdsgårdens dag under stor uppslutning. Bättre avslutning på sommarens evenemang på Bergströmska gården kunde vi inte fått

* Intill stallet finns ett litet utrymme som lämpar sig mycket bra som utställningslokal har vi nu kommit underfund med. Eskilstuna slöjdförening blev inbjuden att göra en utställning och presentera sina slöjdare och deras alster.

* Hantverksboden var mer välfylld än vanligt eftersom vi erbjudit fler slöjdare än tidigare att lämna in saker till försäljning. En hel rad med färgglada barnkläder hängde ner från taket, och på ett bord låg det hemvävda löpare i alla tänkbara nyanser. Även om man inte köpte så mycket så visade man tydligt sin uppskattning av utbudet. Det känns roligt att kunna ställa upp för våra slöjdare och ge dem möjlighet att visa upp sina alster.

* Trots värmen hittade många till oss på hantverksdagarna. Vi hade fler hantverkare än vanligt på plats. Barnfamiljerna lyste helt med sin frånvaro, men vem vill sätta sig på en het gård när det äntligen är idealiska badförhållanden in på knutarna.

* Besöken på vardagarna mer än fördubblades mot förra sommaren. Några Torshälla-bor tog det som en vana att titta

in och få sig en kopp kaffe, men vi hade också långväga besökare, som kom för att se gården. Även om det fört med sig merarbete så tror jag att det var ett bra beslut vi tog förra året när vi bestämde oss för att hålla gården öppen en stund varje dag under sommaren.

* Måndagen den 17 oktober kommer Bertha Gisslandis spel om kvinnoöden i Torshälla åter att spelas upp i Kyrkans hus. Passa på tillfället! Om möjligt skulle vi vilja öva in ytterligare ett spel till nästa sommar. Då är det, som ni kanske vet, Bellmansjubileum och det finns ett spel om Bellmans Torshälla-besök.

* Under november kommer vi som vanligt att träffas "Vid aftonlampans sken". Då ska det handla om enkla nöjen under 1800-talets sista hälft. Redan nu vill jag varsla om vårt "Jul på Bergströmska gården" 1-3 december, från torsdag till söndag. Temat i år är tänkt bli "Julkrubban". Har Du en julkrubba eller någon grupp som passar till temat hör av Dig. Det kräver lång planering.

* Sist ett varmt tack tack till alla som hjälpt oss i sommar på gården. Så hoppas jag att vi kommer att mötas i samband med höstens evenemang!

Margaretha Lindén

Höstens program

Torshälla marknad 10-11 september
BERGSTRÖMSKA GÅRDEN
Kaffe och våfflor serveras. Museét öppet.
Lördagen den 10 kl 12-18
Söndagen den 11 kl 12-16

Måndagen den 17 oktober kl 19
KYRKANS HUS
Bertha Gisslandis spel "Kvinnor genom sekler"
uppförs ännu en gång.

Onsdagen den 16 november kl 19
BERGSTRÖMSKA GÅRDEN
"Vid aftonlampans sken".
Det var dans bort vid vägen...
Birgitta och Kåre Widén spelar, sjunger och berättar om hur man
roade sig under 1800-talets senare hälft.
Servering.

Torsdagen den 1 - lördagen den 3 december
JUL PÅ BERGSTRÖMSKA GÅRDEN
Se vidare i nästa nummer av S:t Olof och Torshälla runt.

Brygghuset och bagarstuga återställs

Projektet "Återställa brygghus och bagarstuga i ursprungligt skick" framskrider så sakteliga. Snart kan vi nog baka på gammalt sätt! vore det inte roligt? Men först måste pengar fram!

Visste ni...

att Torshälla 1594 begärde hjälp av her-tigen till kyrkan eftersom församlingen knappast hade råd att bekosta vin och oblater till nattvardsfirandet. Det nämns också att altaret stod bart och att man behövde ett nytt altarkläde.

S:ta Brita återfunnen?

Ja, så kan man fråga sig efter de senaste uppgifterna som den oförtröttlige forskaren Kjell-Ove Matsson lämnat till undertecknad.

De flesta känner säkert till den fartygsmodell som Gisslandifonden beställde och donerade till Torshälla församling under fjolåret. Modellen är en korrekt skalmodell av en målarjakt byggd på Torshälla jaktvarv mellan åren 1805-1806.

Beställaren var Skogaholms bruks ägare generalmajor Wennerstedt. Under några år, 1837-1839, återbördades hon till staden där hon gick av stapeln en gång, och ingick då i handelsmannen Pehr Gustaf Schottes fartygsflotta i Torshälla.

De nya uppgifter som nu inkommit berättar att fartyget 1839 såldes till en ägare bosatt i Jönköpings län.

Ur Gota kanals arkiv har K-O Matsson inhämtat att:

* 1839 26/5 passerar St Brita Mem kommande från Västerås och med destination Vadstena.

* 8/7 passerar hon Bergs station kommande från Byelfven med destination Berg.

* 21/7 går hon från Berg till Torshälla.

* 21/9 passerar hon åter Berg kommande från Strömsholm med tackjärn till Byelfven.

* 1/10 passerar hon Sjötorps station och är då ute på Vätern på väg till Byelfven.

Av en annan lokalhistorisk forskare i Vänerområdet har vi fått kännedom om

Originalen till S:ta Brita kanske ligger mer eller mindre intakt på botten av Vätern i trakten av Mellerud.

St. Britas vidare öden.

Enligt sjöförhörhandlingar i Landsarkivet i Göteborg "kantrade St Brita på en resa från Byelfven till Lidköping med last av bräder och glas vid Aleskutorna vid Hjortens Udde (i höjd med infarten till Mellerud) den 14 november 1839. Fartyget fördes av Coop-verdiekaptenen G Hjelm. Fartyg och last gick förlorat".

Vilken fantastisk tur det skulle vara om fartyget ligger där på botten intakt eller näst intill. 150 år senare. Chansen är nämligen mycket stor då förutsättningarna för bevarande i Vättern och Vätern är mycket goda.

För de intresserade kan vi berätta att jakten St. Jacobus nu börjar närma sig sin fullbordan. Enligt meddelande från Yngve Malmquist är jakten nu däckad och skall målas och riggas under augusti.

Kanske kan vi få vår fartygsmodell runt årsskiftet.

Leif Persson

S:t Olofs Gille inleder samarbete med skolan

Husberget är ett exempel på objekt som kan intressera både elever och lärare. Det visar också hur en hembygdsförening kan bidra till att genom ekonomiskt anslag berika stadens i stor utsträckning okända historia under medeltid.

Under vårterminen 1994 gjorde klass 5 E Edvardslundsskolan en klassutflykt till Husberget - den medeltida borganläggningen i stadens centrum. Utflykten föregicks av en kort introduktion till borganläggningen i klassrummet samt visning av videofilmen om utgrävningen vid Husberget.

Såväl eleverna som deras klasslärare Marie Carlsson uttryckte sin stora uppskattning av utflykten.

Vid samma tillfälle diskuterades ännu en utflykt till en äldre borganläggning under hösten 1994 - fornborgen Vestaberget i Vallby socken och grav-

fältet med kungshögen Grundby Limpa. Utflykten gick av stapeln onsdagen den 31/8 och den gav ett rikt utbyte för både lärare och elever.

Gillet styrelse har vid flera tillfällen diskuterat att att påbörja ett organiserat samarbete med Torshälla skolor för att öka förståelsen för stadens och brukets historia. Erfarenheterna från dessa trevande försök visar på intresse och engagemang från såväl lärar- som elevhåll. Varför inte göra en katalog med olika teman som hembygdsföreningen kan förevisa skolan?

Leif Persson

"Industricirkeln" blev ännu en gång belönad

Studiecirkeln dokumentera Torshällas industriminnen belönades den 25 maj återigen med ett stipendium från Folksam-LO:s stipendiefond. Denna gång med ett belopp om 5000 kronor.

Stipendieutdelare var Tommy Tedsjö från Folksam i Södermanland. Sedan det förra stipendietillfället 1992 har vi tillsammans med hembygdsföreningen i Torshälla, S:t Olofs gille, anordnat utställningar, bl a till vårt årsmöte 1993 och i samband med Metalls kongress hösten 1993. Temat för dessa utställningar har varit att åskådliggöra de fotografier som studiecirkeln har tillvaratagit. Bägge våra utställningar har rönt stor uppmärksamhet och uppskattning.

Många studiebesök

Vårt arbetssätt har fram för allt varit personliga studiebesök på industrier med åtföljande intervjuer, fotografering av arbetsmiljön och inlån av företagens egna fotografier för kopiering.

Hittills har vi besökt och / eller insamlat bilder från Holmens Mekaniska Verkstad nu Anval Powder, Pettersson & Hellberg Jernmanufaktur, Plåtbyn med avläggare av f. d. FO Nyströms Bleck- och Plåtkärlsfabrik och THISAB. Från detta företag har vi erhållit en donation bestående av ett flertal porträtt.

Av den siste fabrikören vid FO Nyström, Lars Rönje, har Gillet också mottagit som gåva två fullständigt unika filmer från företaget vid 1930-talet samt en film som visar företagets nyetablering på Eklundaområdet. Alla tre filmerna är

nu inlämnade för kopiering till video. Tillsammans med filmerna erhöll vi även ett flertal äldre fotografier från F O Nyström samt återstoden av företagets arkiv.

Under våren 1994 företog vi även företagsbesök på OPE-produkter som tillverkar bl a pärmar, SHA-Torshälla där vi i likhet med övriga besök blev mycket väl mottagna. Här kunde vi dessutom bland en mängd fotografier ur företagets rika arkiv plocka en hel del godbitar tillsammans med ett rikhaltigt klipparkiv som väl illustrerade företagets utveckling.

Vårens arbete avslutades med en akututryckning till Vickfabriken i Torshälla som överraskande skulle läggas ned och produktionen flyttas till Tyskland. Vid detta tillfälle sammanstrålade vi med representanter från Eskilstuna museer.

Samarbete

Detta möte mellan fackfolk och amatörer har bildat inledningen till ett, förhoppningsvis fortsatt samarbete. Eskilstuna museer har nu besökt företaget vid tillsammans tre tillfällen under sommaren 1994 och med såväl kamera som video dokumenterat företaget.

Under hösten har representanter för studiecirkeln sammanträffat med Intendenten vid Eskilstuna museer, Kjell Nordeman, och diskuterat framtida samarbetsprojekt. Bland annat kommer museets personal att bistå oss med fotokopiering av det insamlade bildmaterialet.

Vi kommer säkerligen att få en trivsamt höst tillsammans i studiecirkeln.

Leif Persson

Ett julkappstips i god tid!

Om inget hakar upp sig kommer det ut en bok om Torshällas skolväsende lagom till jul. Vi som skrivit den tror att den ska intressera alla

Titeln är Från barnaskola till grundskola 1619-1994. Torshälla pedagogi 375 år. Den kommer att kosta cirka 100 kronor.

Visste du att Torshälla barnaskola faktiskt är äldre än Gyllenhielmiska skolan? Att det från 1619 finns uppgifter på de lärare som undervisat här?

Det finns oändligt mycket att berätta om och vi tror oss ha gjort ett urval som ska göra det lätt att läsa boken och samtidigt ge oss kunskap om hur folkundervisningen vuxit fram i vårt land med början på medeltiden.

Det är tack vare Ingvar Westman som detta blivit skrivet. Han lånade ut en pärm med samlat material om skolan här i Torshälla och bad att något skulle göras av det. Ett smakprov har Du redan fått i föregående nummer av S:t Olof.

Margaretha Lindén Inger Nyman

Fyra nya vykort

har tagits fram till sommaren.

En vacker höstbild, tagen nedanför Jing Yang med kyrkan i bakgrunden, två sommarbilder från gården och ett gammaldags julmotiv från en av bodarna, lämpligt som julkort.

Korten kan köpas på Bergströmska gården eller i bokhandeln.

Har Du en julkrubba

i papp eller med lösa figurer eller något annat som hör julevangeliet till, t ex julbonader i papper, vävda eller sydda och vill ställa ut detta på Bergströmska gården 1-3 december så kontakta äldermannen med det snaraste. Tel 35 68 83

Hembygdsföreningen S:t Olofs gille

Torshälla

Styrelse:

Margaretha Lindén, älderman, tel 35 68 83
Erland Nilsson, v älderman, tel 35 76 54
Eric Enlund, gärdesman, tel 35 55 75
K-E Kangas, syssloman, tel 34 48 73
Stig M Olsson, skrivare, tel 35 56 67
Leif Persson, v skrivare, tel 35 55 41
Marianne Larving, tel 35 64 63

Suppleanter:

Östen Belin, tel 35 87 03
Ingrid Pettersson, tel 35 65 43
Tommy Lindberg, tel 35 70 02

Musciansvarig:

Mary Håkansson, tel 35 61 34

Redaktionskommitté:

Leif Persson, Tommy Lindberg

Medlemsavgift: 50 kr för enskild och 75 kr för familj

Bergströmska gården

Lilla gatan 12 . Box 41

Tel 016/ 35 50 76

Postgiro 26 81 47 - 6

Muséet öppet torsdagar april-september kl 14-16. Övrig tid visning för grupper efter beställning per tel 35 61 34, 35 55 75 el 35 56 67.

Torstryck, Torshälla 1994

Är det något

Du vill att vi ska skriva om i S:t Olof? Ring då Älderman så vidarebefordrar hon Dina önskemål.